נאות הכיכר
Neot Hakikar

48 בְּצֶל

מה בגיליון?

מיכל בלפר על ההתנדבות בקניה

מדור לראש השנה: התחלות חדשות

על ראשית החקלאות בנאות הכיכר, על הקמת בית הספר היסודי במושב ועל ההחלטה להקים את אגודת תמר הכיכר

לילך שקדי על ריקוד, מדבר ומה שביניהם

יתושים, מה טוב בהם?

וחשוב מכך: מה אפשר לעשות כדי להערים על היתושות

פעיליות הנוער בקיץ

ועוד...

גיליון מספר 2, ספטמבר 2023

48 בַּצֵּל

העיתון של התושבות, למען התושבות
גיליון מספר 2, ספטמבר 2023, אלול תשפ"ג
צילום השער: ירון ניטקה נקש
עיצוב סמל נאות הכיכר: מעיין שושנה־דְּג'וּבָּס
תצלומים ישנים של המושב השזורים לאורך הגיליון ללא קרדיט לקוחים מארכיון המושב.
כל הציורים של בעלי חיים ושאר מעופפים נעשו בעזרת בינה מלאכותית.

חברי המערכת, לפי סדר האל"ף–בי"ת:
אסף מדמוני, אתי מלול, יוני שטרן, נירה בן־עיון, סימה שוורץ, שרה צעירי
עריכה: ענבל גיל
עיצוב: נירה שיווק דיגיטלי

כותבים אורחים: אבי צבר, בתיה מדמוני, לילך שקדי, מיכל בלפר, משה מדיני, נורית רגב, ד"ר רועי גלילי

כתובתנו: kotvimkehila@gmail.com

לאורך הגיליון הכנסנו מדי פעם קישורים לסרטונים באינטרנט באמצעות קוד QR. כדי שתוכלו לסרוק את הקודים ולצפות בסרטונים הורידו מחנות האפליקציות שלכם אפליקציה מתאימה -QR scanner

תושבות וחברות יקרות,

אנחנו שמחות להציג את גיליון מספר 2 של 48 בַּצֵּל, העיתון של התושבות, למען התושבות, ומודות שוב למועצה האזורית תמר על התקציב לגיליונות הראשונים.
הגיליון הנוכחי התגבש מתוך העניין שלכן לשתף ולספר, שהצמיח את מדור "התחלות חדשות" (ישנות), ובו מספרים משה מדיני, נורית רגב ואבי צבר על ראשית החקלאות במושב, על ראשיתו של בית הספר היסודי "עין תמר" ועל ייסודה של אגודת תמר הכיבר; ואת מדור "תושבות מספרות", ובו סיפוריהן של מיכל בלפר ולילך שקדי, נשים שהולכות אחרי הלב וחוכמתו. הסיפורים בשני המדורים האלה הם השראה לעשייה פורצת גבולות ושמחנו על ההזדמנות לפרסם אותם.

מערכת העיתון מאחלת לכל התושבים שנה טובה ומלאה באופטימיות. ברוח דבריו של וינסטון צ'רצ'יל, אל תראו קושי בכל הזדמנות, אלא הזדמנות בכל קושי.
אנו מודות לכל התושבים שכתבו לנו ושלחו חומרים.
המשיכו לשתף אותנו, להעיר, להאיר ולהציע רעיונות.
שנה טובה, צום קל ומועדים לשמחה,
המערכת

מייל למשלוח חומרים:

kotvimkehila@gmail.com

ראשית החקלאות בנאות הכיכר

מאת: משה מדיני

מקובל לחשוב שאחרי אלף שנים שרגל אדם לא דרכה פה, כעשרה בחורים מתיישבים בנאות הכיכר, ובין השנים 1959–1970 יוצרים יש מאין ומקימים מפעל חקלאות מרשים.
הם חופרים בארות מים, מגדלים ירקות, נוטעים תמרים, מגדלים דגים, את שטחי הסבחה הופכים למראה נקי, וגולת הכותרת: מקימים את חברת התיירות נאות הכיכר שנחשבת בשנות השישים של המאה הקודמת לתהילת חברות התיירות בארץ.

ב־7 ביוני 1970 מתבצע חילוף משמרות, אנשי החברה, לאחר שקיבלו פיצוי כספי נאה מהעניין, משאירים לנו את כל המפעל החקלאי בשטח (את השם התיירותי "חברת נאות הכיכר" לוקחים איתם), ובתאריך הנ"ל מגיעה קבוצת מתיישבים המונה בעשר משפחות עם שישה עד שמונה ילדים ועוד כשמונה עד עשרה רווקים ורווקות.

יולי 1970, תחילתה של עונה חקלאית, תוך ימים אחדים ההתארגנות נשלמת לחבורה החדשה, יש מרכז משק, יש רכז גן ירק, יש מרכז למטע ואחראי חדר אוכל. כולם מפשילים שרוולים, איש איש יוצאים לבצע את התפקידים שקיבלו.

בשנים הראשונות החווה מתנהלת באופן שיתופי. האגודה דואגת לכל הצרכים, כמו קיבוץ. מלאכת עבודת החקלאות מתחילה בשיא הקיץ. סביבנו חרקים ושרצים לרוב, כגון עקרבותים, עקרבים, נחשים, זבובים, דבורים, יתושים, ומה לא, ואולם הקבוצה חדורת הכרה שיש להפריח את המדבר. חיש מהר צינורות אלומיניום נפרסים בשטח, ממטרות נען לאחר המתנה ארוכה מתחילות להסתובב בתוך שירה בלתי נשכחת, "סובי, סובי, ממטרה".
כדי שהמים יגיעו אל תוך הצינורות ומשם לממטרות, קבוצה אחרת עמלה משך שעות על מנת להפעיל את משאבת הבאר. המשאבות הופעלו על ידי הנעה ואת הפעולה הזו ביצעו רק אלה שחשבו את עצמם גברים!

הורה ממטרה להאזנה

בשטח היו לנו שלוש או ארבע בארות מים הפועלות לפי צורכי החקלאות. השטח החקלאי שעובד במשותף היה בגודל כמאה דונם, ומאה דונם נוספים הוקצו לתמרים.

אנחנו המתיישבים את יהבינו השלכנו על שני גידולים שמהם התפרנסנו, גן הירק ומטע התמרים. שאר הענפים, כמו דגים ובקר, היינו דגים וצדים מדי שבוע-שבועיים, עורכים קומזיץ מסביב למדורה, אוכלים ושרים.

בשנים הראשונות כאמור עבדנו כמושב שיתופי, כל איש ואישה בענף שנקבע להם. שיטות העבודה בחקלאות היו כמקובל באזורנו, אזור יישובי הערבה, כמו חצבה, עין יהב ועין חצבה שגידלו בעיקר עגבניות, חצילים, פלפלים ומלפפונים. גם אנחנו, בעזרת מדריכים חקלאיים, התחלנו לגדל את אותם ירקות.

את הירקות שהבשילו התחלנו לשלוח לתנובה, והתמורה שקיבלנו עבורם גרמה לנו להצמיח כנפיים מרוב אושר, הרגשה שאנחנו מתרוממים לגבהים.
הארגון המשותף ארך שלוש שנות שותפות, ועקב רצוננו החלטנו לפרק את השותפות ובעונה הרביעית, ב-1974, כל אחד היה אדון לעצמו עד עצם היום הזה.

אצלנו הכל בסדר.

משאיות עמוסות ציוד, שמש יוני לוהטת, ארבעה אנשים ממורמרים ומזיעים כאחת. שמיים, על סיפוף סוף הגיעו המשאיות ומעט חיים נכנסים ל"מבצר" האיסתני. ממורמרים מהחום שאין ממלט ממנו, ומהצורך למרוק את המשאיות לבד וכאשר קצב בואן גבר מטעה לשעה . זאת המונה כללית ולא זוהרת . כל הימים פרט העליה על הקרקע.

אוטובוס עמוס נשים ילדים וגברים הגיע בשעת בין הערביים, מצלמות והבזיקו כדי להנציח את הבלגן. יתושים זמזמו את המצוי לאנשים שיעזו להפשיל שרוולים מפאת החום וילדים עוחרים ביתושים בילולותיהם, ומבוגרים אינם יודעים מה צריך להיעשות ראשון. כל כך הרבה דברים צריך לעשות קודם.

סידור העבודה מוריד אנשים לגן הירק המוזנח. טרקטור אחד צריך לבצע את כל העבודות כאשר הוא מוטבת לפחות פעמיים ביום , בגלל מוקשים (סברי- סנדות) בלתי נראים. העמסת הזבל, נעשית רוב הזמן על ידי אחד חפירה, ופיזור הזבל נעשה בהלק מהזמן גם כן בעזרת אחי חפירה.

זאת התורה הכללית של הכנת גן-הירק הראשון שלנו. חלק אחר של האנשים יורד לחמרים- מעט מזנה הזנחה של שנים. מעט הזועק למים ועמוס פרי ללא כל הפרדה. והשקייה הראשונה של המטע , תשאר חוויה לאלה שבצעו אותה. ברזים ללא גומיות, איגורות פלסטיק שמסוגלים להשקות שורות שלמות בבת אחת. כן , כן היו בהם הרבה פתחים. חלק המטע שהושקה בהצפה, עמד על כך שהמים צריכם להיות בין השורות ולא בשורות. הויכוח בינו לבין המוריה הקטנה, ארך עד שהגיע הדיסקוט והממטרות.

אנשים בבגדי חג משוחחים נרגשים, מה ינגנו האורחים היום. היום, שנה לעליה על הקרקע. הכל ידעו שהמצב הכלכלי טוב , ובכל זאת רצו לשמוע זאת מהאורחים. תמיד טוב לקבל תפיחת עידוד וכן להכנס מעודדים לעונה השניה של התמרים ושל גן-הירק. ו ובאמת היה הרבה יותר קל. רגילים כבר לרעש הטרקטורים,רגילים לחום וטרקטורים יש במידה מספקת. כמעט שלא משתמשים באתי חפירה בשעות הזיבולים . רואים כבר באופק טפטוף לתמרים והרחבת שטחי גן-הירק.

היום, שנחזים לעליה על הקרקע, לאחר עונה מוצלחת של התמרים, ובפתחה של עונה מוצלחת יותר, לאחר עונה מוצלחת בגן-הירק, ולקראת גן-ירק גדול יותר, עם הרבה ציוד חדש, תקוות חדשות, וכניות בניה חדשות ,משפחות חדשות ועתון מקומי חדש, באמת אצלנו הכל בסדר.

אמר.

מערכת החינוך בכיכר ואני

מאת: נורית רגב

באוגוסט 1975 הגענו לנאות הכיכר מחיפה, העיר הגדולה. הדבר נעשה מתוך החלטה שאיננו רוצים לגדל ילדים בעיר. חיפשנו למירב, שהייתה אז בת ארבע, ולאבישי, שהיה בן תשעה חודשים, מקום קטן ומוגן – מקום שעדיין יש בו מה לעשות.

ביום שבו הגענו לנאות הודיעו לי בטלפון הציבורי שאני בהיריון עם יואב. איזו חגיגה.
נתקלנו במודעה שמחפשים פה אנשי חינוך, ואני, בשמחה, נרתמתי למשימה אחרי שלוש שנים שבהן ניהלתי את הגן הטיפולי הראשון בארץ בטירת הכרמל.
בספטמבר אותה שנה פתחתי את הגן בנאות הכיכר. עד לאותו יום הילדים נסעו למסגרות בדימונה, לא פשוט.

הגן נפתח היכן שהיום נמצאות המלתחות של הבריכה והיו בו שבעה־עשר ילדים, מתוכם חמישה זוגות אחים, הקטן ביותר היה בן שנתיים וחצי והגדולים ילדי גן חובה. גם מירב, בתי, הייתה בגן. מורכב לכל הדעות. בהנחה שאז לא היו תאילנדים ועבדתי גם בשדה וגם ריכזתי את ועדת חינוך, סדר היום היה עמוס, אבל מלא אהבה וסיפוק.

אחר הצהריים הילדים היו איתנו בשדה, אבישי שיחק בלול ומירב הסתובבה בין הערוגות ועזרה במה שהיא יכלה. בערב, אחרי ארוחה משפחתית והשכבות ילדים יצאנו החוצה למיין תוצרת חקלאית עד כמה שנדרש, לפעמים עד אחת בלילה.

חיי החברה היו מלאים, כולם עזרו לכולם, והילדים של כולם שיחקו יחד. למרות זאת יום אחד מירב אמרה לי, "אימא, בשביל מה באנו לכאן? בחיפה כולם אהבו אותי. פה אני סתם עוד ילדה."
לכו תסבירו לילדה בת ארבע מה זאת הסתגלות.

סמל בית הספר שעיצב שמעיה טולדנו שניהל את בית הספר תקופה קצרה בתחילתו

ייסוד בית הספר

במהלך אותה שנה התחלנו לקדם את נושא הקמת בית הספר היסודי בנאות הכיכר, ובאמת בספטמבר 1976 נפתח בית הספר בבניין המבצר, שהתפנה לאחר מעבר החברים למגורי הקבע. בבית הספר החדש למדו עשרים ושלושה תלמידים בסך הכול. אני חיננכתי את ילדי כיתה א', נאווה לזר חיננכה את כיתה ב'–ג' וטוני את כיתה ד'–ה'.

בית הספר היה קטן, בעל אופי מאוד מיוחד, ועם השנים הצטרפו מורות נוספות והרגשנו שבית הספר והתלמידים הם שלנו. היינו גאות במעשה ידינו. לימדנו נושאים מרוכזים שבהם הילדים למדו במשך שבוע או יותר רק את הנושא שנבחר, באופן חווייתי ומשמעותי.
כשלמדנו על האדם הקדמון, הכיתה הפכה למערה, כשלמדנו על אזור ים המלח, ערכנו סיורים באזור, שיחקנו משחקים, פתרנו תשבצים ועוד, הכול סביב אותו נושא. הפקנו בנושא שלוש חוברות שהופצו בבתי ספר ברחבי הארץ.

כשלימדתי את נושא החושים בכיתה ב', הפקנו חוברות וכרטיסיות יפהפיות, שיום אחד מצאתי אותן בבית ספר בכרמיאל. הילדים התנסו גם בלמידה של נושאים אישיים שהם בחרו בעצמם, ובהצגת שאלות מהותיות, ולא הורגלו לקבל את הדברים באופן אוטומטי. הכול נעשה ברוח טובה, מתוך השקעה אינסופית של אנרגיות חיוביות וזמן בלתי מוגבל.

בשנת 1982 נולד גלעד, שבילה שעות בבית הספר, בישיבות ובפעילויות של הכיתות הנמוכות.
כל אותה תקופה יעקב עבד עם הנוער בהתנדבות בשעות אחר הצהריים, וזה שווה כתבה נפרדת.
הבית שלנו היה בית ספר, מתנ"ס, תנועת נוער וכולי – הכול במקום אחד, ויעידו על כך כל התלמידים שלמדו אז, ואנחנו מאוד מאוד גאים בהם.

פתיחת בית הספר היסודי בנוכחות ראש המועצה עמוס גנור, ספטמבר 1976

הצוות: נורית רגב, רינה ונטורה

עומדים: תומר פישמן, שמוליק שושנה וטבי כרכום. יושבות: יעל פפו, אורנית צבר, מיכל וולט וטלי מדיני

עם השנים יצאתי להדרכה וריכזתי את תוכנית הלימודים הייחודית במחוז דרום, מאשדוד ועד אילת. הבאתי למחוז את רוח בית הספר שלנו וגם כמה מדריכות, וחזרתי להדריך בבית הספר שלנו עם חידושים מהמחוז ומהמטה.

כשהוחלט להעביר את בית הספר לנווה זוהר, הייתי מעורבת בתכנון גם מבחינת תכנים וגם מבחינת המבנה, שביקשנו שיתאים למזג האוויר באזורנו ולאופי הקהילה. אני חושבת שעד היום הילדים נהנים מהתכנון ההוא.

המשכתי להדריך בבית הספר החדש עוד מספר שנים ואז פרשתי לגמלאות. עד היום אני עוקבת אחרי מה שקורה בבית הספר, ומעורבת מעט במה שנעשה בגן אשל, מתוך אהבה לילדים.

אני מאחלת לילדים שבית הספר ימשיך ברוח בית הספר הראשוני שלנו ושהם ימשיכו לאהוב את בית הספר ויגדלו להיות אנשים חושבים וערכיים.

שבועות ברחבת המבצר, תחילת שנות ה־70 ושנות ה־80

פורים ברחבת בית הספר סוף שנות ה־70 ותחילת שנות ה־80.
רוב התחפושות נתפרו או הוכנו על ידי הורים (ושכנים).
התצלומים באדיבות עידית ונטורה־זילברשטיין

סיפורה של אגודה

מאת: אבי צבר

אגודת תמר הכיכר באה לעולמנו ב־2003. הלידה התרחשה לאחר שבשלהי המאה הקודמת הוחלט באסיפת נאות הכיכר להוציא את ניהול המטע מהנהלת האגודה לגוף נפרד שייעודו היחידי ניהול המטע המשותף.

הוחלט על הקמת חברה של השותפים שכללו את כל בעלי הנחלות באותה תקופה (46 במספר), הוקם צוות נבחר, שכלל את ג'ני וולט, משה מדיני ושלמה באשר. שני הראשונים פרשו, ובמהרה מילאו את מקומם אבי צבר ורון שוורץ.

המטרה המיידית הייתה לשנטע את המטע הקיים, שהורכב ברובו הגדול מחדראווי, זן טעים אך שאינו מקבל מחיר גבוה בשווקים. הכובב היה ועדיין הזן מג'הול.
הצוות ישב עם הכלכלן גיל ליסאי ועם מאיר ילין, רואה החשבון, והוכנה תוכנית כלכלית לשנים הקרובות.
כל עצי החדראווי והזהידי, כ־200 דונם, נעקרו ונמכרו, ובכסף שהתקבל הוזמנו תרביות רקמה משתי משתלות, ראש הנקרה וצמח. השתילים שקיבלנו מתרביות ראש הנקרה היו פגומים, ולאחר מערכות משפטיות שנמשכו שנים קיבלנו לבסוף פיצוי. לאט־לאט נשתלו התרביות ממשתלת צמח, ומצמחים אלה לקחנו בהמשך חוטרים להחלפת השתילים הפגומים.

שנים לאחר מכן המשכנו בשתילה מחוטרים שאנחנו ארגזנו. בינתיים התברר שמוטב לסגור את החברה שהוקמה ולהקים אגודת ניהול שתתפוס את מקומה, וכך נולדה אגודת הניהול **תמר הכיכר**.
מייד בהקמה, לאחר שנבחרה ההנהלה הוחלט שכל נקלט בעל נחלה יוכל להצטרף אם רצונו בכך, ונקבע תשלום מסוים שהשתנה משנה לשנה לפי הרווחים.

בשנים הראשונות הצלחנו לשכנע את כל החברים לחבור אלינו, כמובן הסברנו שהשאיפה היא להפוך את המטע המשותף בהנהלת תמר הכיכר לקרן פנסיה לחברים, על ידי חלוקת רווחים מדי שנה. כל ההנהלות שכיהנו במשך עשרים השנים מיום ההקמה הלכו בדרך זאת.
בחלק מהשנים היו בעיות ניהול שגרמו לירידה בהכנסות, אך הדבר תוקן לאחר מכן.

המצב כיום לעומת שנים קודמות, כמו 2012, ו־2015–2016, הוא די מתסכל. בשנים הנ"ל מחיר ממוצע לקילוגרם מג'הול מתוצרתנו היה בין 22 ל־26 לש, ואילו היום הממוצע הוא בין 16 ל־19 ₪ לק"ג, לפי החברות השונות ולפי טיב הפרי. מצב זה מקשה מאוד על חלוקת כספים, הוא מצריך מאיתנו לחסוך עד כמה שאפשר לתשלום ההוצאות. לדוגמה, אם בשנים שציינתי רווח לפני מס היה יכול להגיע ל־10 עד 14 ₪ לק"ג, היום בניהול מיטבי נגיע ל־3 עד 5 ₪ לק"ג.

לאורך קיומו של המטע המשותף, ועוד לפני הקמתה של תמר הכיבר עבדו במטע וניהלו אותו מספר חברים.
ברצוני לציין אחד ויחיד: **אהוד צעירי**!

אהוד סיים ב־2014 שנים רבות של עבודה וניהול מקצועי במטע, והתאפיין בחריצות, במקצועיות ובעיקר באהבת העבודה. בשבילו זאת הייתה שליחות יותר מעבודה גרידא. בקרב הדיקלאים לא היה אחד שלא הכיר אותו, התייעץ איתו וסמך על מילתו.

על שום כך החלטנו בהנהלת הכיבר בשנה העשרים להכריז עליו כבעל יקיר תמר הכיבר.
במסיבה המסורתית עם סיום הגדיד נעניק לאהוד את הכבוד הראוי.

נטיעות שטח חדש אוגוסט 1999, עמי זעירא, אמנון פישמן, אהוד צעירי

"צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח"
(תְּהִלִּים צ"ב, י"ג)

"מה **תמרה** זו אין בה פסולת אלא תמרים לאכילה, לולבים להלל, חריות לסכך, סיבין לחבלים, סנסנים לכבדה, שפעת קורות לקורות בהן את הבית, **כך הם ישראל** אין בהם פסולת אלא מהם בעלי מקרא מהם בעלי משנה מהם בעלי גמרא מהם בעלי אגדה."

(ילקוט שמעוני, נ"ך תתמ"ה)

בִּתְשׁוּקָה נָנִיף אֶת הַמִּכְחוֹל.
בְּמִנַּצְחִים עַל תִּזְמֹרֶת, נִצֹּר.

מֵהַמַּעֲמַקִּים נִדְלֶה אֶת הַצֶּבַע,
אֶת הָאוֹר, שֶׁיַּצְלִיל דַּרְכֵּנוּ בִּבְהִירוּת וּבְאוֹן.

נִשְׁלַח לָעוֹלָם מַתְּנוֹתֵינוּ,
יְצִירוֹת מִפְּרִי הָגוּתֵנוּ וְלִבֵּנוּ.

עַל הַקַּנְבָּס נָנִיחַ אֶת צִבְעֵי הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה
וּנְיַחֵל לְטַעַם הַדִּבַּשׁ בַּשָּׁנָה הַבָּאָה.

כתבה: אסתר מלול
נאות הכיכר 24.9.22

התושבים ועובדי
המועצה מוזמנים
לסיור סליחות בעיר דוד
בתוכנית:
זמן חופשי במתחם ממליא לארוחה קלה
(בתשלום עצמי).
פיוטי סליחות בגן המלך.
מופע הלילה "הלוויה אש ומים" המוקרן על
גבי העתיקות של עיר דוד.
סיור ערב מודרך הכולל הלכיה מחת לפני
הקרקע בתעלת מסתור המחברת בין עיר דוד
ליסודות הכותל.
הסיור מסתיים ברחבת הכותל המערבי.
יום חמישי 21.9.23
ו' תשרי תשפ"ד
שעות יציאת ההסעות מהיישובים:
17:00 מעין תמר,
17:30 מנוה זוהר,
20:00 מעין גדי
שעת חזרה משוערת: 24:00
סיורי
סליחות
בעיר דוד
סיור רגלי
פיוטי סליחות
מופע לילי
כאן הכל התחיל
עיר דוד
6033*
dkpeldavid.org.il
לפרטים נוספים: 08-6688834 tamarit@ma-tamar.co.il
או חפשו "מה קורה" באתר המועצה: Ma-Tamar.org.il
עלות משתתף: 30 ₪
מותנה בהרשמה מראש

ארץ ים המלח
DEAD SEA LAND
המועצה האזורית תמר
TAMAR
2-6/10/23
שני - שישי
חוה"מ סוכות
פסטיבל התמר x קפה טורקי
VIBES
חמישה ימים של מוזיקה ישראלית
על פסגת המצדה ולרגליה

סרטים בערבה
ARAVA INTERNATIONAL FILM FESTIVAL
ובטיולו את מרומרם
1-11 November 2023
אירועים באזורנו, פרסומים מהמרשתת

על חודש אלול ועומס החום

מאת: יוני שטרן

חודש אלול בשיאו, עם חומו של חודש אוגוסט אנו נערכים לשגרת שנת העבודה החדשה ולצידנו תלמידי המושב הנערכים לשובם אל ספסל הלימודים. כולנו מתרגשים בתחילת שנה חדשה, מי העולה לכיתה א' או מתחיל לימודים באוניברסיטה, ואלו היוצאים לדרך חדשה בתעסוקה ובמובן בעונה חקלאית חדשה.

במנהגי חודש אלול, ובעיקרם התשובה, מאפשרים לכל אדם התבוננות פנימה על השנה שחלפה ועל זו שבאה עליו לטובה. ענף החקלאות נכנס לעונת הגדיד וחקלאי המושב נכנסים לעבודה מאומצת של הכנת השדות לקראת תחילת עונת הירק הטרי. מסורות ארץ ישראל מציינות את מקור השם של החודש כפירוש שמו האכדי במשמעות הקציר (אולולו). הכוונה כנראה מתייחסת לסוף עונת הקציר, או לפרשנות בשפה הארמית, המתייחסת לחיפוש, החיפוש אחר התשובה או מעשה האדם.

מעניין לראות כי פרשת השבוע "כי תבוא" הנקראת שתי שבתות לפני ראש השנה עוסקת במצוות התלויות בארץ בהיבט של דיבוריו של האדם, וממש ברגע נאומו של משה לפני כניסת בני ישראל לארץ המובטחת אנו מקבלים אזכור לכוחה של המילה.
שתי מצוות נזכרות בנאומו, **מקרא ביכורים** ו**וידוי מעשרות**. מצוות מקרא ביכורים מציינת את דברי ההודיה שיש להגיד בפני האל עם הבאת ביכורי המקדש. מרגש לקרוא כי העם מתבקש להלל את מעשה האדמה, או החקלאי לגישתי, ולהגיד דבר תודה על עבודה זו. מצוות וידוי מעשרות עוסקת בחובת אמירת וידוי המוטלת על האדם לאחר שריפת המעשרות שביצע בפסח. שתי מצוות אלו עוסקות בדברי האדם אל מול האל. במחויבות להודיה ולהכרזה על הדבר הטוב, וזאת לעומת הקללות בחלקה האחר של הפרשה שירבצו על האדם אם לא יקיים את המצוות.

קריאת הפרשה בסוף חום הקיץ, כאשר הלחץ החברתי והפוליטי בשיאו, לצד העבודה הקשה בפרנסה החקלאית, מבקשת להביא בפנינו את הדיבור הטוב ואת הריחוק מהעיסוק בדיבור השלילי.
כל זאת ממש בעודנו נערכים לשינויים במושב, בקהילה ובמועצה. הזדמנות נהדרת לברך את קהילת המושב בהתחדשות מבורכת עם הגעת משפחת כפיר, ברוכים הבאים מרינה, קובי והילדים, תקופה נהדרת להצטרף אל קהילת המושב עם תחילת נדידת החסידות ובתקווה לעונת שיטפונות יפה בטבע.

בכיוון אחר, תקופת הבחירות המקומיות להנהלת המושב, למליאת המועצה האזורית ולראשותה היא הזדמנות נהדרת לאחל הצלחה לכל הנציגים. ונאחל להם שיזכרו את דבר הפרשה בנושא הברכה והקללה וכי יבואו בפיהם ובנו דברי ברכה.

מעגל הנדידה השנתי

מאת: מדמוני אסף

האדם הקדמון פינה את מקומו, ואוכלוסייה חדשה הגיעה. הארכאולוג והבלשן ויליאם אולברייט העניק לאנשיה את השם: "כלקוליתים".

תרגום מיוונית: כלקוס = נחושת, ליתוס = אבן. התקופה הכלקוליתית מגשרת ומחברת בין תקופת האבן לתקופת השימוש במתכת הנחושת.

על פי מחקרים ארכאולוגיים, הראשונים להפקת נחושת הם חכמי ארם־נהריים מלפני 12,000 שנים, בעוד האבן מהווה עדיין החומר החשוב ביותר לייצור כלים לרוב אוכלוסי העולם הקדמון. לאזורנו הגיעה הנחושת לפני כ־7000 שנה ונמשכה במתכת מובילה כ־2000 שנה, עד לימוד הפקת הארד ובהמשך הברזל.

ומה חלקם של הכלקוליתים באזורנו?

כאן משתלבת הנדידה השנתית.

מהו המעגל הגאוגרפי במסע? ההערכה כי נקודת המוצא הייתה מצפון־מזרח ים המלח תולילת אל־רא'סול, דרך מדבר יהודה שממערב לים המלח, ומכאן לאזור הנגב הצפוני (באר שבע) ובהמשך מזרחה אל דרום ים המלח.

הנוסעים בכביש 25 ומביטים דרך החלונות על הנוף יגלו את גלי האבנים (טומולי / רוג'ום) על ראשי הגבעות ממערב למצד תמר (ק"מ 17). ובהמשך על ראשי הגבעות שמדרום לכביש עד צומת צפית, יגלו את מערומי האבנים, כמוהם מצויים מאות רבות בנגב. גלי אבנים אלו נחפרו, ובחלק ממערומים אלו נמצאו עצמות, אם כי **לא בכל גלי האבנים נמצאו עצמות!**

טומולי (גלי אבנים) על הרכס שמדרום לצומת צפית (צילום: אסף)

הכלקוליתים היו עוברי אורח באזורנו, דרום ים המלח היה להם לחניה במסעם. הצמחייה שבמלחת סדום הייתה להם למרעה ולאיסוף כוחות. המרחב שבין המלחה והמצוק במערב זרוע בגלי אבנים ללא סדר וארגון. כאן עלתה הסברה כי אלו שרידים אופייניים לכלקוליתים במסעם במעגל הנדידה השנתית שלהם. פניהם היו צפונה אל עין גדי, אל "המקדש" אשר מעל "מעיין עין גדי".

נאת עין גדי והמקדש הכלקוליתי. בימים שלפני הבולענים ולפני מפעל המים 1986 (צילום: אסף)

בסקר שערך הד"ר יוחנן אהרוני במערות מדבר יהודה בשנת 1960 התברר גודל הנזק של שוד מערות וגניבת אוצרות היסטוריים ובעיקר מגילות. הגילוי הנורא הוליד מבצע הרואי שבו יצאו משלחות לסקר את הנחלים הגדולים היורדים אל ים המלח ממערב.
הסקר חשף אוצרות רבים. המעניין והמרובה נפל בחלקו של פסח בר־אדון. בנחל משמר בתוך מערה בקיר המצוק נמצאו כלי קודש המשויכים לאותה קהילה כלקוליתית מעין גדי. עלתה הסברה כי בעקבות אירוע יוצא דופן (איום קיומי אקלימי, ביטחוני וכדומה) נאלצה הקהילה לנטוש את עין גדי, בתקווה לחזור עם שיפור המצב. את כלי הקודש הטמינו במערה שבנחל משמר, אשר קיבלה את השם: "מערת המטמון".

442 כלים! 429 מהם עשויים נחושת, וכל היתר שנהב (חט של פיל), ניבי סוס יאור ואבני המטייט. כלי חרס שונים ומכסים לכדים, פסל חרס דמוי כבשה, כלים מאבן צור הזהים לכלי האדם הקדמון. חפצי נוי מעצמות וצדפים, אריגי פשתן וצמר, סלי נצרים, מחצלת גומא, סנדל מעור בקר, חלקם מימי מרד בר כוכבא. על אלה נמצאו עצמות בעלי חיים שונים, עופות, יונקים וזוחלים. ללא ספק מזון מן החי, את אלו השלימו מזונות מן הצומח: גלעיני תמרים, זיתים, רימון, אלון התבור, אלה אטלנטית, רותם המדבר, אגוזים, שקדים ושום.

מקור: הפריהסטוריה של ארץ-ישראל, פרופ' עופר בר־יוסף ופרופ' יוסף גרפינקל, הוצאת אריאל, 2008

392. גילת: כלי חרס בדמות אישה עירומה היושבת על כן עגול ומחזיקה
:צה על ראשה. גוף האישה צבוע בפסי צבע אדום המבטאים חלקי גוף ואולי גם קעקועים.
התקופה הכלקוליתית המאוחרת חפירה ד' אלון, צילום מוזיאון ישראל

מעט מזעיר מממצאי מערת המטמון (מדף הפייסבוק "עובדות לא חשובות")

בטיול של חברי "בראשית" בתחילת חודש מאי, עצרנו למנוחת דרך בעיירה שמצפון מזרח לים המלח. בסמוך לה אתר ארכאולוגי ושמו: "תולילת אל ראʼסול", שטחו כ־60 דונם, תחום יישוב גדול מאוד לתקופה זו שלפני כ־5000 שנה.

החוקרים מציינים את היישוב כמרכז חייהם של "הכלקוליתים". בקרבת תולילת אל ראʼסול בית קברות ענקי הנאמד בעשרות אלפים רבים של נקברים. האם זה אתר הקבורה היחיד בעוטף ים המלח? לא!

במקום שבו עולה הדרך מן הלשון אל העיר עֲרָךְ ברמת מואב, חלפנו על פני היישוב העתיק באב א־דרע. גם כאן "גאוות" חברה קדישא על הישג מרשים. במקום בית קברות ובו כ־20,000 קברים.

מי הם הנקברים?

הארכאולוגים חוקרי העבר מתארים את נדודיהם של הרועים הכלקוליתים העוברים עם המקנה בסיבוב שנתי, בכל סיבוב היו נפרדים מהמתים בדרך. את מנוחתם מצאו בקברים שנחפרו בראשי גבעות, עליהם נערמו גלי אבנים. באותה העת היו אוספים את העצמות היבשות של המתים מהשנה הקודמת. את העצמות הנאספות מכל אתרי הקבורה היו מוליכים אל בתי הקברות: באב א־דרע ותולילת אל ראʼסול.

ומה היה תפקידם של הטומולי שאינם קברים? כל ניחוש בינגו. אין ממצא או מידע מבוסס, רק השערות.

עוד עדות על חיים לאורכו של ים המלח. לכלקוליתים היה חלק ונחלה משך כ־300 שנים באזורנו לפני למעלה מ־5000 שנים.

המבקשים להרחיב:

1. **קברים ונוהגי קבורה בארץ־ישראל בעת העתיקה**, איתמר זינגר (עורך), הוצאת יד יצחק בן צבי, 1994 מאמרו של מרדכי היימן).
2. **הפריהסטוריה של ארץ־ישראל**, עופר בר־יוסף ויוסף גרפינקל, הוצאת אריאל, 2008.
3. **ארכיאולוגיה נופית, היבטים מרחביים וטיפולוגיים ותהליכי בתר הרבדה באתרי רגמים בנגה**, ד"ר רועי גלילי, דוקטורט באוניברסיטת בן־גוריון.

מסע התנדבות בקניה

מאת: מיכל בלפר

לא מזמן חזרתי מנסיעה לחו"ל שונה מתמיד.
אנסה לחלוק איתכם, ככל האפשר, את החוויה.

בת אחי, להלן הדס, רופאת שיניים במקצועה, יצרה קשר בקיץ שעבר עם חברת אולמלאיקה (שפירושה שלווה) המפעילה מרפאת שיניים לְתושבים בקניה.
המרפאה מופעלת בחינם על ידי אישה מדהימה ששמה קים, הנלחמת לקיים את המקום מתרומות, בעזרתם האדיבה של מתנדבים מכל העולם המצטרפים מדי פעם כדי לעזור.
אותה חברת אולמלאיקה מפעילה גם בית מחסה לנערות שעברו התעללויות מסוגים שונים, כולל נישואים בגילים שמונה ועשר, וכן בית מחסה לתינוקות שננטשו.

כשנסעה הדס לקניה הבנתי שהשליחות שלקחה על עצמה נוגעת לליבי וביקשתי ממנה לבדוק אפשרות שאצטרף אליה בשנה הבאה.
וכך היה.

הבנתי שאוכל לתרום את חלקי במפגש עם התינוקות.
במקום היו חמישה תינוקות בין הגילים שבעה חודשים ועד שנתיים וחצי.
הופקדתי על שני בנים בני שנה. תפקידי היה לבלות איתם שש שעות ביום ולדאוג להם לעיסוקים מעניינים.
את הטיפול הפיזי עשו המטפלות הקבועות.

קצת על הילדים

איסמאל היפה והעליז נמסר לאימוץ על ידי הוריו שלא רצו בו.
יזאק הרציני והחקרני ננטש בבית חולים ואיש אינו יודע מי הוא.
אנג'ל בת שנתיים וחצי, ואין שום מידע על הוריה.
פרשס בת השנתיים וחצי נלקחה מהוריה כי אימה האלכוהוליסטית הזניחה אותה. האם יושבת בבית הסוהר והאב לא טיפל בה כיאות.
נימה, כעת בת שבעה חודשים, נמצאה בכנסייה ביום היוולדה. לשמחתנו, נמצאה סבתה שכנראה תקבל את הילדה לגדל אותה.

המטרה במקום היא למצוא לילדים האלה בית טוב. הבעיה היא שילד לא יכול להימסר לאימוץ ללא הסכמת הורים, ולגבי הילדים האלה אין אפשרות לקבל הסכמה של הורים.
ביליתי נפלא עם הילדים. שרנו שירים בעברית, שיחקנו, רקדנו, יצאנו לארגז החול שבחצר, התנדנדנו בנדנדות.
בקיצור – גננת.

בשבוע הנוסף יצאנו **ל"מסע רפואי"**.
יצאנו לדרך עם משאית גדולה ובה ציוד מלא לשלוש עמדות של רופאי שיניים, כמספר הרופאים המתנדבים: שניים ישראלים ואחד מקומי;
עמדה אחת לצוות רפואי שבה שני מתנדבים אמריקאים, אחד עומד לסיים לימודי רפואה והשנייה אחות מוסמכת ותיקה; תרופות כמו אנטיביוטיקה, טיפות עיניים, טיפות אוזניים ועוד; ובן ציוד מחנאות ואוכל.

לאחר נסיעה של כארבע שעות במה שנקרא "מסז' אפריקאי" (דרך לא סלולה ומטלטלת) הגענו לקצה העולם.
שם הקמנו את המחנה, שבו היו בתי שימוש "בול פגיעה" משופרים ומקלחות שהמים בהן מגיעים מדלי עם מזלף.
ישנו באוהלים כמובן.

הוזהרנו שוב ושוב שיש הרבה נחשים. כלומר, יש לנעול נעליים כל הזמן. יציאה בלילה מתוך האוהל לבית השימוש – ממש מבצע, בעיקר בגילי המתקדם – חוויה.
מכאן יצאנו בכל יום לבתי ספר כפריים שבהם הוקמה המרפאה, וקיבלנו מטופלים מהאזור.

חרוזים מקליפת יען

ציפור האהובה עליי במיוחד ושמה "המזכירה"

תפקידי היה ע. רוקחת...
כל יום טופלו במרפאה כשמונים אנשים.
רופאי השיניים טיפלו בכארבעים אנשים.

המפגש עם האוכלוסייה הזו אִפשר לי ללמוד הרבה על אורח החיים, המסורות, האמונות, הלבוש ומה הוא מסמל ועוד.

כן גם טיילנו. לא הרבה, כי לא היה זמן.
ראינו כמעט את כל החיות של אפריקה (אריות, קופים, ג'ירפות, היפופוטמים ועוד) – הרבה פעמים במרחק מטרים ספורים בטיולים ברגל. תמיד מרגש!

זו היתה נסיעה לחו"ל בראש אחר, עם הרבה ערך מוסף.

ריקוד, מדבר ומה שביניהם

מאת: לילך שקדי

כל מי שמכיר אותי יודע שריקוד מבחינתי הוא החיים עצמם.

כבת לזוג הורים שהרבו לרקוד בכל הזדמנות ואפילו סתם כך בסלון הבית, תנועה וריקוד היו תמיד סביבי, חלק בלתי נפרד מהחיים.

לאורך כל שנות הנעורים למדתי באולפנה למחול בעמק יזרעאל, אבל משהו היה חסר לי...
בשנות העשרים והשלושים לחיי הייתי תלמידה ומורה ליוגה וגם שם משהו היה חסר.
המקום שבו הרגשתי שאני מצליחה לבטא את עצמי באופן תנועתי אותנטי ומלא היה בסיטואציות של ריקוד חופשי (מסיבות ושאר אירועים).

את "אנשי השבט שלי" חובבי הריקוד החופשי פגשתי לראשונה לפני יותר מעשור בסדנת "מקצבי הלב", אז הבנתי שיש לי שפת תנועה אותנטית משלי, ושהכי נכון לי לרקוד במרחב שמאפשר לשפה הזאת לבטא את עצמה בחופשיות ובעוצמה מלאה.

דבר נוסף שקסם לי מאוד במרחב התנועה של "מקצבי הלב" הוא ההזמנה לתקשורת בתנועה ולמגע אנושי תוך כדי ריקוד. שיחה בתנועה, שמתקיימת ללא מילים וללא תנועות מוכתבות מראש ולעיתים גם בעיניים עצומות, יכולה להיות שיחה מרתקת במיוחד.

סרטון לצפייה על מקצבי הלב

אז איך כל הטוב הזה מתחבר למדבר? לרקוד בחלל סגור זה טוב ויפה, אבל לרקוד בסטודיו של הטבע, לאור הכוכבים, עם רוח המדבר, על משטחי החוואר זה עוצמתי שבעתיים.

ואיך זה קורה כאן אצלנו הלכה למעשה? אנחנו נפגשות אחת לשבועיים בשעות הערב ברחבת פארק נחל אמציהו, ויוצאות יחד לשעה וחצי של מסע לאור ירח וכוכבים, בין צלילים שמגיעים מכל קצוות העולם במקצבים וסגנונות מגוונים.

רוקדות לבד, בזוגות, בקבוצות ובמעגלים. נעות בין איכות של רכות ועדינות לאיכות של אש ומקצבים סוערים. ההנחיה שלי אינה מתייחסת לתנועות עצמן אלא לחיבור שלנו אל עצמנו, אחת לשנייה ולמדבר.

אני מזמינה את נשות הכיכר לבוא לחוות איתנו את קסם היחד הנשי המיטיב הזה. אפשר להתנועע גם בישיבה על כיסא. תנועת אוויר שזורמת מנחל אמציהו מאפשרת לנו לרקוד גם בלילות הקיץ החמים ולהתאוורר מהמזגנים...

הקיץ בכיכר סדום
לוהט וגדוש פעילות
טעימות מחוויות
הילדים והנוער

מחנה קיץ

רפסודיה

טיול מועצה
ז'-ט'

טיול מועצה
א'-ו'

כיף צוות

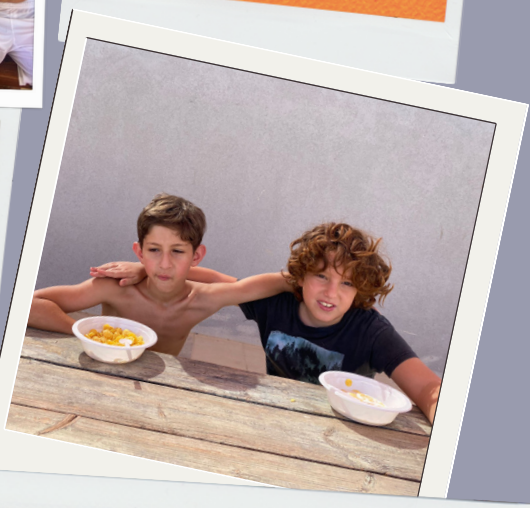

קייטנה בכיכר
א'-ו'

עין תמר – השפיץ שבקצה

מאת: ד"ר רועי גלילי, מושב עידן

מה גורם לבני האדם לגור דווקא במדבר? אילו שיקולים עומדים לנגד עיניהם כשהם מחליטים להקים יישוב? ומהם השיקולים בבחירת המיקום?

הסוגיות האלו מרחפות מעל כל העיסוק בארכאולוגיה של אזורי המדבר. הן מעסיקות מאוד את החוקרים ולא תמיד יש להן הסברים ברורים. רק לעיתים רחוקות עולות התאוריה והפרקטיקה של הארכאולוגיה בקנה אחד.

אתרי כיבר סדום הם יוצאי דופן בולטים מן הכלל הזה: הגאוגרפיה המיוחדת של דרום ים המלח והאופן שבו הוא ניגש אל מצוקי החוואר של עמק השבר, צמחיית המלחות המיוחדת של ערבת סדום המלווה את חופו הדרומי של ים המלח עד עיקול חד בחומת המצוקים הלבנים ומימיהם המתוקים של מעיינות הכיבר, אלו הפכו את המרחב הזה לגבול טבעי ולמעבר הכרחי במסעם של בני אדם ממזרח למערב ומצפון לדרום.

השפיץ בקצה חומות החוואר (מסומן בעיגול; תצלום: רועי גלילי)

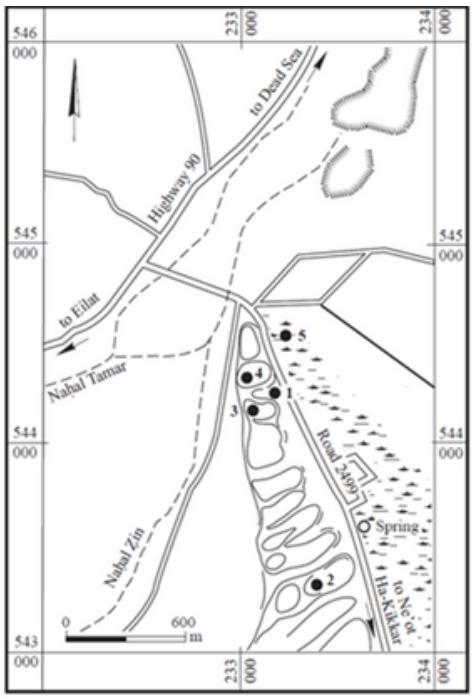
ואכן גם הארכאולוגיה מיטיבה לספר את הסיפור הזה. על ה"שפיץ" החד והמדויק הזה במקום שבו שובר ערוצו של נחל צין את חומות החוואר, השאירו דורות של בני אנוש את חותמם. מי שביקש להגיע ממזרח אל שורת המעלות היורדים אל ים המלח: מעלה מזל (נקב ג'הנייה), מעלה צורים (נאקב בוואב), מעלה עמיעז (נקב אלמיעז), מעלה חימר (נקב אלאמגאר) או מעלה זוהר (נקב זווירה), או לחלופין להרחיק מערבה אל נחל צין וצפון הערבה – נגזר עליו לעבור במלחה ולהקיף את גבעות החוואר שבקצה.

הסייר והארכאולוג פריץ פרנק, שסקר ביסודיות גרמנית את אתרי הערבה בראשית שנות השלושים של המאה שעברה, וגם הארכאולוג בנו רותנברג, שהזדמן לאזור בסוף שנות החמישים, הבחינו בעושר הממצאים הזה ותיארו את אתרי הקבורה שנחפרו במצוקי החוואר, אבל רק חפירות ארכאולוגיות שנערכו בסביבת האזור משנות השמונים של המאה שעברה חשפו את התמונה המורכבת של הנוכחות האנושית במרחב המצומצם הזה.

על אחת השלוחות ממזרח למעיין עין ערוס (עין תמר הקדומה) גילה וחפר רודולף כהן בשנת 1983 מבצר מן התקופה ההלניסטית, ככל הנראה חלק ממאחז נבטי שהגן על הדרך ואולי גם על גבולה הצפון מערבי של הטריטוריה הנבטית. כמה מאות מטרים מצפון לו, ממש בסמוך לכביש הכניסה לנאות הכיכר, התגלה חאן נבטי שהתקיים במהלך התקופה הרומית מן המאה הראשונה עד המאה השלישית לספירה; הארכאולוגית טלי גיני חפרה בשנת 2006 אמת מים ושרידי חקלאות מהחאן.

בערוץ שמעל לחאן התגלו מערות קבורה נבטיות יפות מאוד, שבהן נקברו ככל הנראה משפחות שלמות, עשירות, בממצאים ובמנחות קבורה שחפר בשנת 2001 הארכאולוג יזהר הירשפלד.

במהלך התקופות הללו היה היישוב בעין תמר קשור ככל הנראה בקשר הדוק עם העיר צוער על חופו המזרחי של ים המלח במקום שבו שוכן כיום הכפר הגדול סאפי, ותושביו התפרנסו מכריית חמר (אספלט) לחופיו של ים המלח, משירותי דרך לעוברים מירדן לארץ ישראל ובחזרה ומחקלאות – גידול תמרים ואולי גם את פרי האפרסמון המסתורי.
בסוף המאה השלישית לספירה ננטש היישוב בעין תמר, כמו רבים מאתרי האזור, ככל הנראה כתוצאה ממשברי המאה השלישית שפקדו את האימפריה הרומית בעת הזו, מגיפות, בצורות ואי יציבות שלטונית.

1 Present excavations, 2006; Cohen excavations, 1982
2 Hellenistic fort, Cohen excavations, 1982
3 Roman burial caves, Hirschfeld excavations, 2001
4 Byzantine chapel, Hirschfeld excavations, 2006
5 Early Islamic remains, Seriy excavations, 2001

After Gini 2016: 49

ואולם בתקופה הביזנטית, במהלך המאות החמישית והשישית, התחדשה הנוכחות בעין תמר, על השלוחה שמצפון לקברים הנבטיים נבנתה או אולי הוסבה מערה גדולה ללאורה – תא התבודדות של נזירים נוצריים, כפי שניתן להבין מן הצלבים הגדולים שנחרטו על תקרתה.

הלאורה הביזנטית (מימין) והקברים הנבטיים שחפר הירשפלד חצובים בדופן המצוק (תצלומים: רועי גלילי)

במאה השמינית (התקופה האסלאמית הקדומה) שוב אפשר לזהות בעין תמר, ממזרח לכביש הכניסה ליישובי הכיכר, יישוב חקלאי שתושביו מתפרנסים בעיקר מחקלאות וגם הפעם הוא קשור בקשר הדוק לצוער, בירת האזור, ולמרכז גידולי התמרים והבננות.

בסמוך מאוד לחאן הנבטי שחרב ידע חוקר ארץ ישראל יוסף ברסלבסקי לספר על קבריהם של בני הע'וארנה – חקלאים כהי עור שלטענתו הובאו לאזור כעבדים עוד בימי הביניים והועסקו בתעשיית קנה הסוכר שפרחה בצידו המזרחי של ים המלח.

הלאורה הביזנטית – שחזור After Hirshfeld 2006: 180

לא כל החוקרים מסכימים עם ברסלבסקי באשר למוצאם של הע'וואר‌נה. כך או כך מתארים הממצאים האלו תקופת זמן של למעלה מאלף שנה של נוכחות אנושית במרחב המצומצם הזה, כמעט ללא הפסקה; זוהי תופעה מיוחדת המשקפת את חשיבותה של הנקודה המדויקת הזאת בגאוגרפיה האזורית ואת האופן המיוחד שבו מתקיימות נאות המדבר כגחלת של נוכחות אנושית במרחב המדברי הקשוח.

בתולדות המחקר לא התקבל העניין הזה כפשוטו, ולא מעט קטגורים חרוצים היו לו לאזור הזה. אל מוקדסי היהודי כותב במאה ה־12: "והן ראיתי ערים וארצות נגועות, אולם ארץ כארץ הזאת לא ראיתי, אנשיה שחורים וגסי, מימיה חמים כאילו היו רותחים (או מי גיהנום)".

המלומד המוסלמי יאקות אל־חמאווי תיאר את האזור במאה ה־13 כ"בקעה שכולה מארה ואם בכל זאת מתגוררים שם בני אדם הרי הם עושים זאת רק משום היותם בני מולדת" (ברסלבסקי, **הידעת את הארץ ג'**: 392), ואילו התיאולוג האמריקני ג'ורג' אדם סמית (1856–1942) בספרו הקלאסי מ־1896, **The Historical Geography of the Holy Land**, מוצא ארבע סיבות ל"דלותו" של האזור הזה: "החום שאין אדם יכול לשאתו, הקדחת הממארת, החיות הרעות והאדם הפראי" (שם, עמ' 8).

הדברים הללו מדברים בעד עצמם ומתארים כיצד הטילו המדבר והמלחה את חיתתם על עוברי אורח מזדמנים, ואולם שוחרי המדבר ותושבי הקבע של האזור אוהבים דווקא את החום והמלח, את צמחיית המלחה בחילופי העונות ואת האופן המיוחד שבו פיסלו הרוחות והמים נופי חמוקיים בשלוחות הרכות.

לימים התעמת הארכאולוג נלסון גליק עם הטענות האלו, וכך כתב: "פרט למקרים יוצאים מן הכלל, נשארים כאן הערבים בכל תקופות השנה. רבים מהם סובלים ממחלת הקדחת, אבל אין היא מציקה להם יותר מאשר לתושבי חלקים רבים בהררי ארץ ישראל ועבר הירדן. אשר לחום הרי אפשר לשאתו [...] ולא עוד אלא שלא בזמן הזה ואף לא בתקופות היסטוריות לא הילכו בו חיות רעות [...] החיות המסוכנות ביותר שהיו בו מעולם, חיות בעלות שתי רגליים הן" (נלסון גליק, **הירדן**: 34).

למרבה הצער, הִתאמתו דבריו של גליק באופן עגום, בשנת 2005, במהלך שיקום כביש הכניסה ליישובי הכיכר, פגעו כמה קבלנים ערלי לב באופן בלתי הפיך בחאן הנבטי, במבנים שסביבו ובקברי הע'וואר‌נה. את סיפורו של החאן והיישוב הנבטי מספרים היום רק דוחותיהם של החוקרים והחרסים שנותרו מפוזרים על אדמת החוואר.

שודדות הדם הקטנות של הטבע

מאת: בינה אסייג ועמיתות*

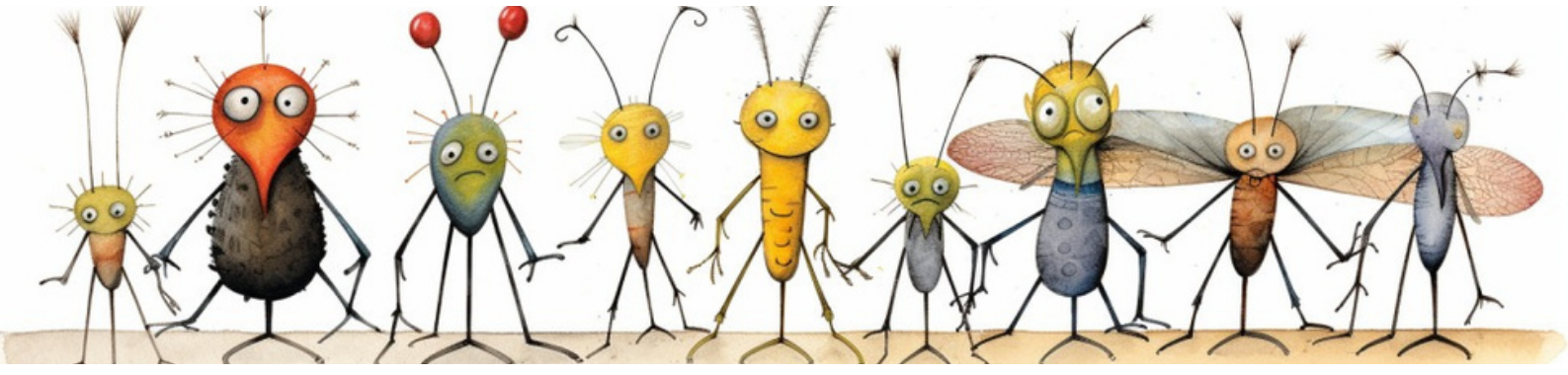
יתושים, מה טוב בהם?
זוהי שאלה עתיקת יומין ששאל את עצמו, כנראה, האדם הראשון בשעה שסטר לעצמו על המצח באישון לילה ומעך עוד יתושה. הפעם איננו נשות בשורות. יתושים הם מקור מזון של יצורים שונים במערכות האקולוגיות שלנו. ציפורים, עטלפים, צפרדעים ושפיריות נהנים כולם לנשנש יתושות ויתושים. ובנוסף היתושים מאביקים קקאו. אבל קשה מאוד למצוא דברים טובים, מחמיאים או מעודדים להגיד על היצורים המציקים.

היתוש מופיע במקורות היהודיים כסמל לקטנותו של האדם, ובא להזכיר לנו להיות צנועים, שכן הוא עצמו קדם לנו בכמה מיליוני שנים. צאצאו של אותו יתוש נכנס לאפו של קיסר רומא, טיטוס, לאחר שזה כבש את בית המקדש. הוא חדר למוחו וניקר בו שבע שנים עד למותו, ללמדנו שגם יצור קטן ושפל יכול להכריע בן אנוש.

ואכן, למרות גודלם הקטן, יתושים ניחנים בכישרון לעשות רושם גדול. וליתר דיוק יתושות. הן מאתרות אותנו מרחוק, עפות מעלינו צמאות דם, מזמזמות לנו באוזן ומשאירות עלינו סימנים מגרדים עם פוטנציאל לחסל כל טיפת שפיות. וגרוע מכול – הן מעבירות מחלות וכך הורגות מאות אלפי אנשים בשנה.

זכרי היתוש אינם זקוקים לדם שלנו. הם ניזונים מצוף צמחים המספק להם את האנרגיה הדרושה להם כדי לעוף. אך נקבות היתוש מוצצות את דמנו כי הן זקוקות לחלבונים שבו לתהליך הייצור וההבשלה של הביצים. לפני שהיתושה עוקצת היא מפרישה רוק המכיל חומרים למניעת קרישת דם, מה שמסייע לה למצוץ את הדם שלנו ביעילות. נקבת היתוש ידועה גם בחוש ריח מפותח, והיא יכולה לאתר אותנו ממרחק של יותר משלושים מטר, באמצעות הפחמן הדו־חמצני שאנחנו פולטים בתהליך הנשימה.

רבות ממלכודות היתושים המסחריות מכילות חומרים שמושכים אליהם יתושים, כמו פחמן דו־חמצני, אבל בפועל לא כל היתושים שנמשכים אליהן נלכדים, ולכן כמות העקיצות שנספוג כנראה לא תשתנה, או אף תגדל. לעומת זאת, **ריחות מסוימים יכולים לבלבל את חושיה של היתושה ולהקשות עליה למצוא אותנו!**

* גילוי נאות: כתבה זו נכתבה בעזרתן האדיבה של הבינה המלאכותית ושל המרשתת (Ynet, וואלה, אגרנט-ארנון – הדברת מזיקים ומניעתם, מקור ראשון, האקדמיה ללשון העברית).

הקפידו לייבש ולסלק מהחצר כל הצטברות של מים עומדים. דליים, שלוליות, תחתיות עציצים, כלים ומתקני משחק של ילדים שיש בהם מים שאינם מכוסים הם המקום המושלם להטלת ביצים ולהתרבות של יתושים. סרקו מדי פעם את החצר, במיוחד בחורף.

הצטיידו במאוורר גדול. רוח מקשה על יתושים לעוף, ולכן מאוררים יעילים בהרחקת יתושים.

הניחו בפינות הישיבה שלכם אחד מהדברים הבאים שיתושים מתעבים את ריחותיהם:

- שני חצאי לימון שנעצתם בהם הרבה ראשי ציפורן.
- צלחת קטנה עם אלכוהול.

שתלו בגינה, באדנית או בעציץ אחד או יותר מהצמחים הבאים, הידועים כמרחיקי יתושים טבעיים, שוב בשל ריחותיהם:

- פלקנטרוס
- נענע
- מליסה
- גרניום לימוני
- קורנית לימונית
- עשב לימון
- לבנדר
- קטניף
- בזיליקום
- רוזמרין
- תימין
- גבעולי שום

למה קיימים יתושים בעולם / דוד אופק

למה קיימים יתושים בעולם?
יתושים, למה קיימים?
מאכזבים וצוקצוקים, כף אדם מוצצים
מן הכף מתקיימים רק גירוד גורמים.
למה הם בכלל קיימים?
יתושים קיימים בשביל לכריצים
ובשרם למיכם הוא ערב וכעים
קיימים הם בשביל הלכריצים!

למה קיימות הלכריצים בעולם?
לכריצים, למה קיימות?
מביכה הן עומדות, מקרקור כמו לכרות
מיתושים מתקיימות וחיידוש רק גורמות.
למה הן בכלל קיימות?
לכריצים קיימות בשביל התסיסות
שאותן הן בולעות וצל רגע אחת עומדות.
קיימות הן בשביל התסיסות!

למה קיימות תסיסות בעולם?
תסיסות, למה קיימות?
הן תמיד נדנדות, משחיתות השדות,
תסיסות, לא מרגיז, מביאות ילדים
אשר יהיו אנשים נחמדים.
תסיסות מביאות ילדים!

למה קיימים אנשים בעולם?
הם הוכיח עולמות ועושים מלחמות
למה הם בכלל קיימים?
קיימים הם בשביל היתושים
אשר מתקיימים מכף אנשים!

לכן אל תתלאה אדם
ואל תרבה קושיות.
לכל יצור כאן בעולם יש סיבה למיות
ואל תכעס נא ביתוש שעל אפך עומד
ובוז יום ובללו עוד ילד יוולד.

למה לא? שירים על הגל הקל, הוצאת טרקלין, 1972

במסע החיים להתפתחות אישית

מאת: נירה בן־עיון

כמי שגרה בבנאות הכיכר, הפודקסטים הצילו אותי לא פעם משעמום אינסופי בנסיעות הארוכות. והם גם מצילים אותי (ובתוך כך את בני ביתי ואת שכניי) מלשיר בקול רם את כל להיטי שנות התשעים בזמן הכביסות, הבישולים והניקיונות.

פודקסטים חושפים אותנו לעולמות תוכן חדשים, מעשירים את חיינו, מעניקים השראה, מרתקים, מלמדים, מצחיקים... ובאמור הופכים את הנסיעות שלנו, את שגרת עבודות הבית והבישולים ואת זמני הרחצה לחוויה מפתחת ומהנה.

בטור זה אציג לכם מדי גיליון שני פודקסטים מעולים להאזנה!

אז מה הפעם?

"חושבים טוב" הוא פודקסט על פסיכולוגיה בהנחיית **יהודית כץ**, סופרת, מאמנת ומרצה המתמחה בתחום הפסיכולוגיה החיובית (חקר האושר) ופסיכולוגיה פרקטית מבוססת מחקר.

בפרק **איך לסלוח ואיך לבקש סליחה?** מארחת כץ את **לילה קמחי**, מורה להגות הבודהיסטית, מדיטצית ויפסאנה ומיינדפולנס.

הינה טעימה מהפרק:

"הפצעים, הטעויות, והניסיון לתקן את מה שנשבר.

כאלה לא מושלמים אנחנו.

כל עוד אנחנו בני אדם, אנושיים, כנראה שפגענו באחרים. פגענו אפילו מבלי להבין (ובינינו, גם ממש בכוונה).

כל עוד אנחנו בני אדם, נפגענו. נפגענו בדרכים שמעולם לא דמיינו שיקרו.

אז אנחנו מגלגלים את הסיפור שוב ושוב (ו... שוב!) ואנחנו כועסים. זועמים. נוטרים טינה.

אולי אפילו פנטזנו איזו נקמה שלא תבייש את הסרט הבא של טרנטינו.

אבל מצד שני, משפט יפה שאומר: 'לכעוס על מישהו זה כמו לשתות רעל ולקוות שהשני ימות מזה'.

אז מה יקרה אם חס וחלילה... נסלח?"

להאזנה סרקו את הקוד או חפשו בגוגל לפי שם הפודקסט והפרק.

"**עושים פסיכולוגיה**" הוא פודקסט בהנחיית **ד"ר מעין בוימן־משיטה**, מרצה ופסיכולוגית קלינית, ובעלת דוקטורט העוסק בפסיכולוגיה חיובית ובזוגיות.

בפרק המומלץ הפעם מארחת בוימן־משיטה את **ד"ר ליאת יקיר**, ביולוגית המתמחה בגנטיקה וחוקרת את הביולוגיה של הרגשות, ואת **טליה טיטיון**, פסיכולוגית קלינית המעבירה קורסים בנושא לחץ.

בפרק **קודם כל תרגעו - איך מתמודדים עם לחץ?** מנסות הדוברות יחד להבין מה זה לחץ, מה הביטוי שלו בחיינו, ובאילו דרכים אפשר להקל את ההתמודדות עימו.

"כמעט לכל האנשים בחברה המערבית יש יותר מדי דברים לעשות בפחות מדי זמן.

אנחנו מוצאים את עצמנו רודפים אחרי הזנב שלנו, והתוצאה היא – לחץ. רובנו כל הזמן בלחץ.

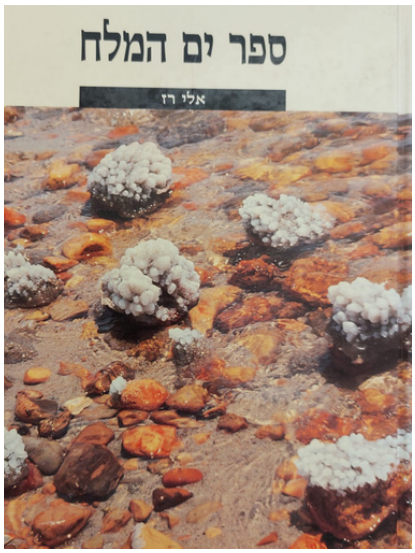
גורמי הלחץ משתנים מאדם לאדם, אבל נדמה שכולנו סובלים באופן כזה או אחר..."

להאזנה סרקו את הקוד או חפשו בגוגל לפי שם הפודקסט והפרק.

ארון ידיעת הארץ

כתבה: שרה צעירי

הפעם אני רוצה לספר על ארון ספרים מיוחד שנמצא באגף ספרי העיון, כדי לספק לכם היכרות מעמיקה יותר עם הספרייה.
את רוב הספרים בארון זה תרם יוני שטרן והם עוסקים בידיעת הארץ בכל ההיבטים.
מדף שלם מכיל ספרים הנוגעים לבקעת ים המלח, אזור נפלא, מיוחד ומעניין שאנחנו חלק ממנו ושוכנים באזור הדרומי שבו.
ייחודו של האזור משך אליו חוקרים, שוחרי מסעות, הרפתקנים ומשלחות שונות; אלה כתבו רשמים ותיעדו את חוויותיהם. ממצאיהם מופיעים בספרים הרבים, והמחקרים לא הסתיימו ונמשכים גם היום.
על אותו מדף יש אוצר בלום של מידע לכל מי שמתעניין בנושא ורוצה להרחיב או ללמוד.
אני רוצה להציג בפניכם חלק קטן מאותו אוצר.

ספר ים המלח מאת אלי רז (הוצאת החברה להגנת הטבע, 1993)

את אלי רז, חבר קיבוץ עין גדי, מכירים רבים, מדריך בעל ידע חובק תחומים, שחקר את ים המלח גם מתוך בולען שלתוכו נפל.
בספרו הוא כותב:
"ים המלח הוא אגם ייחודי יוצא דופן על פני כדור הארץ [...] תכונותיו המיוחדות ומעמדו המיוחד בפולקלור [...] הפכוהו כבר בימי קדם למוקד התעניינות שלא פגה עד היום."

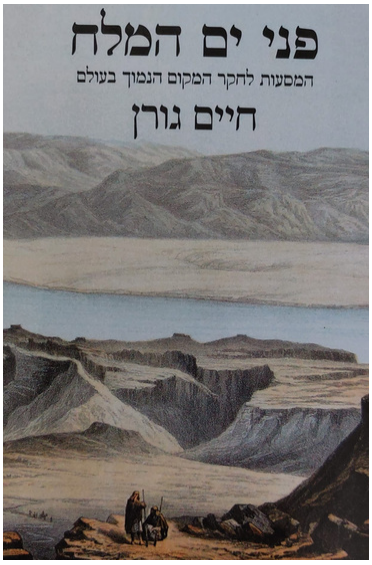

מסע מחקר אל הירדן וים המלח מאת ויליאם פראנסיס לינטש (הוצאת משרד הביטחון, 1984)

סיפורו של קצין הצי האמריקני ויליאם פ' לינטש שעמד בראש משלחת מחקר לירדן ולים המלח בשנת 1848.

מול הים הכבד מאת דויד קורן (הוצאת מִלוא, 1991)

מספר את סיפורה של חברת האשלג וההגנה, לרבות ההתיישבות בסדום, המצב הביטחוני, המאמצים להחיות את ים המלח ועוד.

אדם בערבה מאת שמעון קושניר (הוצאת עם עובד, 1973)

תיאור עלילות חייו של יהודה אלמוג, איש העלייה השלישית, מחיהו של חבל ים המלח. היה ראש המועצה הראשון של המועצה האזורית תמר ועל שמו נקרא קיבוץ אלמוג.

פני ים המלח מאת חיים גורן (הוצאת איתי בחור, 2022)

בספר זה מביא גורן "את סיפוריהם המרתקים של הנוסעים הנשכחים והמשלחות העלומות שגילו את צפונותיו של המקום הנמוך בעולם." בין היתר תמצאו בספר את התשובה לשאלה איך התגלה גובהו של המקום הנמוך בעולם.

תוך כדי כתיבת שורות אלה שמעתי ריאיון ברדיו ובו דובר על ספר נוסף שיצא לאור בימים אלה.

קניוני מדבר יהודה, סקר נוף בארץ קניוני מדבר יהודה וים המלח, כתב רונן קלימי וערך בועז לנגפורד.

בקעת ים המלח התברכה בנוף ובמראות נפלאים המשמשים השראה לאומנים.
האומנית הידועה סיגלית לנדאו יוצרת שנים רבות בים המלח ובהשראתו, ותערוכות שלה כוללות מיצבים, עבודות וידאו ותצלומים.

מתוך התערוכה "סיגלית לנדאו, הים בוער", התצלום באדיבות מוזיאון ישראל

גלריה מינוס 430, הגלריה הנמוכה בעולם שבחוף קליה, ממוקמת במחנה הירדני הנטוש שעמד בשיממונו עד שקבוצת אומנים החליטה להעלות את המודעות לגסיסתו של ים המלח בדרך מקורית וצבעונית.

גלריה מינוס 430, צילום: סמדר ברק, מאתר "סקר אמנות הקיר בישראל"

אלבומי הצילום הרבים מעידים ללא מילים על ייחודו של האזור. שמור עימי ספר צילומים של פטר מירום, חתן פרס ישראל לצילום (2010). הספר נקרא ארץ נגב, מכיל צילומים מרשימים בשחור לבן של הנגב וים המלח. את הספר קיבלתי עם סיום לימודיי בתיכון ברחובות, ומאז עברו שנים רבות, אבל לצערי לא זרמו מספיק מים בירדן לים המלח.

התברכנו גם באומנים מקומיים שכותבים, יוצרים ומצלמים
בהשראת המקום המיוחד שלנו, אבל זה נושא לכתבות אחרות.

אני מזמינה אתכם לשאול מספרי העיון שלנו, להיחשף לתובנות, לתצלומים, לסיפורים ולמחקרים מרתקים שיעניקו לכם הבנה מעמיקה יותר של האזור המיוחד שאנחנו חיים בו.
שעת פעילות הספרייה היא בימי רביעי בין 18:00 ל־19:00.
לשאלות ובקשות: שרה 052-8666230

הקרפד והנסיכה: הסוף

כתבה: בתיה מדמוני

תקציר אירועי גיליון מספר 1: קרפד־הסיפור אוהב לצלם במצלמתו המשוכללת. הוא מאבד את המצלמה שלו על אחד מענפיו של עץ גבוה, ונסיכה לגמרי מוזרה, שיושבת שם, מסכימה להחזיר לו אותה, בכמה תנאים: על הקרפד לעשות לה "בוק" ולפני כן היא רוצה לאכול מהצלחת שלו ולישון במיטתו.
הקרפד יעשה הכול כדי לקבל את מצלמתו היקרה, והוא אפילו קצת נרגש מההזדמנות לצלם את היצורה המוזרה. אבל כשהשניים עושים את דרכם אל ביתו עולים בליבו הרהורי חרטה.
האם יחלוק את מזונו ויוותר על מיטתו החמה למען היצורה שלצידו המכנה את עצמה נסיכה?

הבטחות לא מפרים.
בתוך תוכו ידע הקרפד שמשהו כבר לא יהיה כמו קודם. משהו בתחושת החופש שהרגיש באותו יום מופלא שבו החליט להתרחק קצת מהדרך שהכיר, התערער.
הוא חש את המועקה בליבו וקפיצותיו שהיו כל כך קלילות בבוקר נעשו כבדות יותר ויותר. יחד עם זאת לא יכול היה להתעלם מהנסיכה המופלאה שהלכה לצידו, מלאת חן ובביטחון שאכן עשתה עסקה מושלמת.

מדי פעם עצרה והביטה בו בהשתאות, ובשהתקרב אליה הִרִיח רֵיח מוכר שעלה מגופה, ריח של בושם שעורר בו זיכרונות נשכחים.

הוא הניח לתמונות לעלות וראה את עצמו עם הנסיכה בימים רחוקים בהם היה סגור בארמון המלך. כשכל יציאה שלו הייתה כרוכה באישור ובפמליית שומרי ראש, לאורך הדרך אנשים שרוצים תמונה עם הנסיך והנסיכה, וצלמים מכל עבר מתעדים כל תנועה שלהם.
עלו בראשו תמונות של ימים שבהם גינוני טקס ונימוסי שולחן הכתיבו את חייו.
הוא לבש מה שצווה עליו, אמר מה שרצו שיגיד, בתקשורת דיווחו על כל צעד שעשה...

הוא עצר לרגע, הביט בנסיכה, לא יכול היה שלא להתפעל מיופייה ונזכר בימים שכל כך רצה להיות במקום הזה ולהינשא לנסיכה יפה. ימים שבהם הבין איזה מחיר זה גבה ממנו, וביקש לחזור להיות סתם קרפד שמתמקד בתחביב האהוב עליו.

הוא הביט שוב בנסיכה, הרגיש איך ליבו נפתח ומתרחב ושמחה מילאה כל תא בגופו. הוא צילם אותה מכל עבר וחדוות יצירה מילאה אותו כשזכה לשיתוף פעולה מלא ממנה.

וכשהגשים את משאלת־ליבה לבוק מקצועי מקרפד, וגילה שהדבר שהכי משמח את ליבו זה לצלם, חזרה הקלילות לגופו ואיתה הידיעה וההבנה ששום דבר חיצוני כבר לא יוכל לשנות את מי שהוא באמת.

הוא יכול למלא את הבטחתו לנסיכה – ארוחה ומיטה חמה – ללא חשש.

לגיליון הבא נִתבו לנו סיפור על יתושבֶן וזבוביבַת

שנפגשו בבריכת השחייה או במגרש הכדורסל (כותר אפשרי: תחרות הצקות)

שאלות שיעזרו לכם בכתיבת הסיפור:

1. מיהו גיבור הסיפור? מה הוא אוהב? מה פחות?
2. כל גיבור רוצה משהו (פנימי או חיצוני). מה הגיבור שלכם רוצה?
3. אילו עוד דמויות יש בסיפור?
4. מי או מה מפריע לגיבור שלכם להשיג את מבוקשו. ולמה? ואיך?
5. מה הגיבור שלכם מרגיש? מה הוא חושב? במה הוא נזכר?
6. נסו לעזור לגיבור להשיג את מבוקשו. הציבו בפניו קשיים (בין היתר בעזרת שאלה מספר 4) ועזרו לו להתגבר עליהם.
7. כיצד גיבור הסיפור מצליח בסופו של דבר להשיג את מטרתו או את משאלת ליבו?

זִכרו, הקוראים ישמחו לגלות שהגיבור שלכם התפתח, שחל בו שינוי.

כמו כן, כשאתם חושבים על השאלות נסו לחשוב מחוץ לקופסה. הימנעו מהרגיל, מהשגרתי, מהמובן מאליו.

כל הכותבים יקבלו

ליווי כתיבה מקצועי לפיתוח הסיפור

kotvimkehila@gmail.com

ועדת חוסן קהילתי (יד תמר)

חוסן קהילתי נשענת על מתנדבות מקרב הקהילה, ועושה את מרב המאמצים לתת מענה, ככל שהדבר מתאפשר, לתושבות המתמודדות עם מצבי משבר או קושי ולתושבות ותיקות הזקוקות לתמיכה טכנולוגית או בירוקרטית ועוד.
לכל תחום הצבנו אשת קשר מהוועדה שתקבל את הפניות ותעביר אותן לאנשי הקהילה המעוניינות לסייע בתחומים אלה.

להלן רשימת נשות הקשר:

ארוחות לאחר לידה, ניתוחים ועוד: מיכל לוזון, 052-4081233
שיחה או בילוי משותף: מיכל לוזון, 052-4081233
בירוקרטיה: מילוי טפסים, טלפונים, מיילים ועוד: נירה בן־עיון, 052-8221565
הסעות למרכזי רפואה ועוד: ענבל גיל, 050-3483482
תיקונים ותחזוקה: רונית רחמים, 050-7977592
תמיכה טכנולוגית במחשב או בטלפון נייד: דליה זגורי, 052-8991199
עבודות בית קלות בתשלום (על ידי בני נוער), כביסה, כלים וכדומה: עירית כנפו, 052-8991149

בכל עניין הנוגע בתחומים אלה או בתחומים אחרים העולים על דעתכן תוכלו לפנות לנשות הקשר, ולחלופין לג'ויס ענבי, המרכזת את הוועדה: 052-8991323

מידע נוסף חיוני

מד"א – 101, השיחה הראשונה שלכם בכל מקרה חירום רפואי
שר"פ – 073-2341234
דפיברילטורים, למקרה של איבוד הכרה, נמצאים במקומות הבאים:
מרפאה (בתיה: 052-3666659)
חאן שקדי (גילי: 052-2317371)
המרפסת של דליה זגורי (דליה: 052-8991199)
חדר המציל בבריכה

סרטון הדרכה של מד"א בנושא שימוש בדפיברילטור

מאחל
לכולנו

צוות
העיתון

לְהתראוֹת בַּגיליוֹן הבא